

Erna Gianotten

A Bumpy Road

De vertaling van *Het gouden licht van Afrika*

Erna Gianotten-van den Berg (Hilversum 1945) was de op een na jongste van acht kinderen. Na het gymnasium ging ze naar de Pedagogische Academie. Op haar 21ste trouwde ze met een bevlogen tropenarts en op haar 22ste kreeg ze een dochter. Een jaar later vertrok het drietal naar West-Afrika om tijdens de Biafra-oorlog in vluchtelingenkampen te werken. Daarna volgde een contract op een missiepost in Tanzania, waar nog twee zoons geboren werden. Terug in Nederland begon haar carrière als journalist. Ze schreef in diverse tijdschriften en kranten over relaties, opvoeding en seksualiteit. Naast haar journalistieke werk gaf ze jazz-dance aan kinderen. Dit inspireerde haar tot het schrijven van de populaire Cindy-reeks voor meisjes, waarvan er een half miljoen verkocht zouden worden. Ze gaf haar journalistieke carrière op om Het gouden licht van Afrika te schrijven. Andere boeken van haar hand zijn: Ik wilde niet naar Afrika, over de tijd in vluchtelingenkampen, Liefdespaar & ouderpaar – wat er gebeurt als je aan kinderen begint en Mijn moeder Barbera. Dat ze publiceert onder de naam Gianotten, heeft een pragmatische reden: een collega-journalist bij de Volkskrant heette ook Erna van den Berg. Na het zoveelste misverstand koos ze definitief voor ‘Gianotten’.

A Bumpy Road

De vertaling van *Het gouden licht van Afrika*

De Engelse vertaling van mijn voorlaatste boek, *Het gouden licht van Afrika*, was net zo'n krankzinnig avontuur als het boek zelf. Ik had de rechten terug. Maar wist NIETS van vertalen, noch van contracten, laat staan buitenlandse uitgevers.

Het was mijn diepste wens om juist dit boek in het Engels vertaald te krijgen. Als vrouw van een ex-tropenarts die regelmatig verhalen hield op internationale congressen, merkte ik dat zijn collega's nieuwsgierig waren naar deze roman, die zich op een missiepost in Tanzania afspeelde.

Luitingh Sijthoff, mijn uitgever, had me al direct duidelijk gemaakt dat zij er geen brood in zagen.

'*Neem alleen al de vertaalkosten.*' Ze noemden een bedrag van 8000 euro. Daar klopte geen bal van, zou later blijken. Intussen ging ik door met schrijven en publiceerde een boek over mijn Hilversumse familie. En toen gebeurde het.

Een lezer vond die familiesaga prachtig en wilde ook het Afrikaboek lezen. Vervolgens mailde hij me: '*Dit boek verdient een internationaal publiek!*'

Daar was ik het mee eens, maar ik vertelde erbij dat al mijn pogingen daartoe gestrand waren en dat een vertaling minimaal 10.000 euro zou kosten.

Maanden later liet hij opnieuw van zich horen. '*Tk heb er nog eens over nagedacht: zoek maar een vertaler, je krijgt 10.000 euro van me.*' Ik had ineens een mecenas!

Dat alles speelde in 2016, het jaar dat twee van mijn vijf fantastische broers kort na elkaar stierven en ik kapot was van verdriet. Zijn gebaar trok me uit de put want op zo'n moment moet je aan de bak.

Dat wil zeggen: op zoek gaan naar een vertaler. Ik begon met vertalers uit de lijst van het Letterenfonds. De meesten vonden het een mooi project maar toch haakten ze af: geen tijd want volgeboekt tot het jaar daarop. Bovendien: te slecht betaald. Vooral dat.

Tijdens die zoektocht leerde ik het nodige over het VAK en kreeg meer en meer ontzag voor vertalen. Allereerst: dat een vertaler affiniteit moet hebben met jouw tekst, en liefst ook met jou. Want je gaat een intense relatie aan met elkaar. Althans, in mijn geval.

Voor dit boek had ik mijn goed betaalde werk als journalist opgegeven. Iedereen verklaarde me destijds voor gek. Maar het lag als een baksteen op mijn maag en moest geschreven worden.

Van de drie Engelse proefvertalingen die ik liet maken, viel er eentje af omdat de vertaler op het laatste moment besloot dat deze klus te omvangrijk was naast haar vaste commerciële werk.

Omdat mijn tarief – 10 cent per woord – te laag was, zou ze het 'tussen de bedrijven door' moeten doen. Vertaling nummer twee had het net niet, al kon ik niet hard maken waarom niet. Nummer drie, een Engelse die al 30 jaar in Amsterdam woonde, was cartoonist van beroep.

Ze had tot dat moment alleen maar wetenschappelijke teksten vertaald. Mijn boek zou haar eerste roman worden. Maar mijn visuele schrijfstijl sprak haar aan.

Ik liet de proefvertaling door een vakman lezen en hij gaf de gouden tip: ‘*Ze kan het, maar geef haar de ruimte en zeg dat het wat lossier mag.*’

En zo geschiedde: met hulp van de jurist bij de Auteursbond werd er een eenvoudig contract opgemaakt waarin rechten en plichten van beide partijen omschreven stonden.

We ondertekenden het contract bij een kop koffie in Amsterdam. Het was de eerste keer dat we elkaar ontmoetten.

Na het lezen van het eerste hoofdstuk sprong ik een gat in de lucht.

Haar Engelse tekst sprankelde, danste en zong. Precies zoals ik gehoopt had. Als ik haar soepele zinnen las, leek het of er een luik in mijn hoofd openging en de zinnen als nieuw tot me kwamen. Wat een genot om zo je eigen tekst te lezen. Vertrouwd en nieuw tegelijk.

Al met al vergde de klus bijna een jaar. We zagen elkaar sporadisch en ze mailde met vragen als: ‘Wat bedoel je met “boerenbonte stof”?’ en ‘Welk soort appeltaart at je bij die nonnen?’

Tijdens het vertalen zette ik mijn tocht naar een Engelse uitgever voort en kreeg afwijzing op afwijzing op afwijzing. Ook een marketingdame van Random House met 30 jaar ervaring, die geloofde in mijn boek, kreeg geen poot aan de grond. ‘*Ze reageren niet eens,*’ zei ze vol afgrijzen.

Uiteindelijk ben ik in zee gegaan met een kleine Nederlandse uitgever die verstand had van de Engelstalige markt en het via Amazon zou laten drukken. Ook dat kostte geld.

Begin mei 2018 was de paperback klaar en eind mei mocht ik een exemplaar geven aan Jane Goodall (84), de bekende chimpansee-onderzoeker die in Carré een vlammend betoog hield over het milieu.

In mijn boek komt een ontmoeting voor met haar eerste man: baron Hugo von Lawick, die later wereldberoemd zou worden met zijn wildlife-films en -fotoboeken.

Hij stierf in 2002, het jaar dat de Nederlandse editie van *Het gouden licht* gepresenteerd werd.

In 2018 verscheen de docu *Jane*, op basis van filmfragmenten die in 2014 gevonden werden. Von Lawick en Jane waren daarin nog bij elkaar en hadden een zontje van twee, precies even oud als onze dochter. Ik was destijds vooral geïnteresseerd in de opvoeding van die peuter.

De documentaire gaf antwoord op alle vragen die ik me destijds stelde. ‘Grub’ zat overdag in een reusachtige kooi die hem moest beschermen tegen de chimpansees. Hij is nu 51, bouwt boten in Dar es Salaam en haat apen.

Onze dochter at als 3-jarige gebakken sprinkhanen en werkt 48 jaar later als ingenieur bij een bedrijf dat insecten kweekt. Dat ze een paar woorden Swahili spreekt, haar lezingen in vloeiend Engels houdt, én grasshoppers eet, opent deuren.

Over de lange weg die er te gaan was, voordat de vertaling een feit was, kan ik zeggen: *It was a bumpy road!*